

YOU HAVE BEEN MANIPULATED

- Kulttuurihäirinnällä kaupunkitilan käyttäytymissääntöjä vastaan.

Liisa Saali

Taiteen kandidaatin opinnäyte

Aalto-yliopiston taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu
Tekstiilitaiteen koulutusohjelma
Muotoilun laitos
2015

ohjaaja Raija Malka

Sisällysluettelo

Johdanto	3
1. Käyttötymissäännöt	7
1.1 Sopimukset	10
1.2 Tila	11
2. Kaupunkitila	13
2.1 Kaupunkitilan pelaajat	14
2.2 Kaupunkitilan säännöt	15
2.3 Valtapeli kaupunkitilassa	18
3. Performanssi	21
3.1 Ripustus	24
3.2 Sijoituspaikka ja teoksen tulkinta	27
3.3 Ensireaktiot	28
3.4 Tarkkailu	30
4. Pohdinta	33
Lähdeluettelo	37

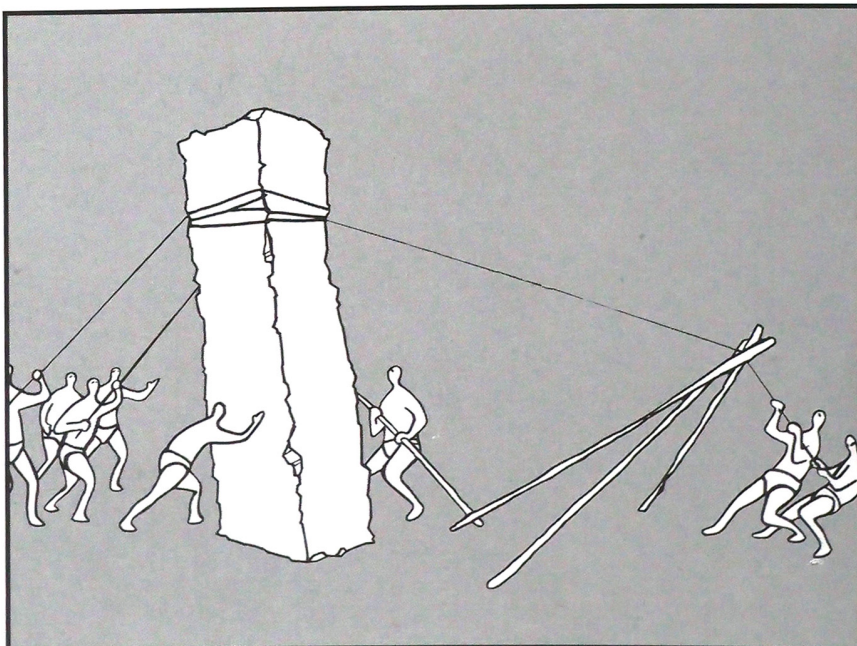
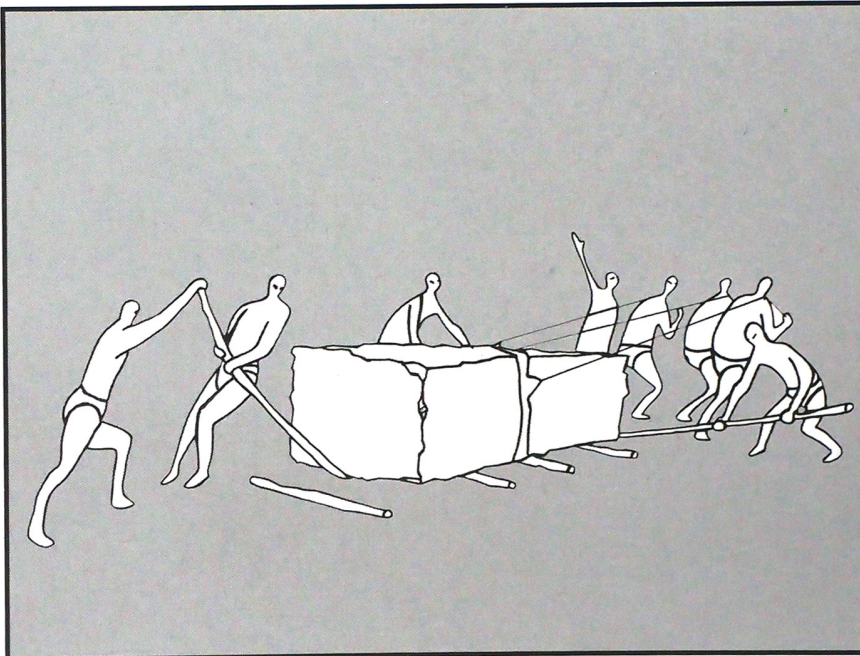
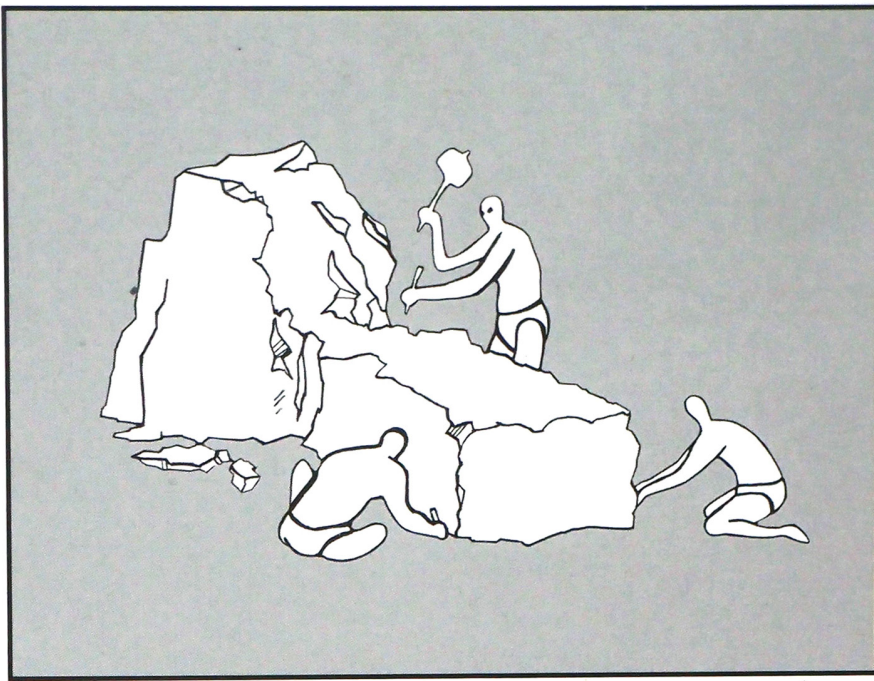
Johdanto

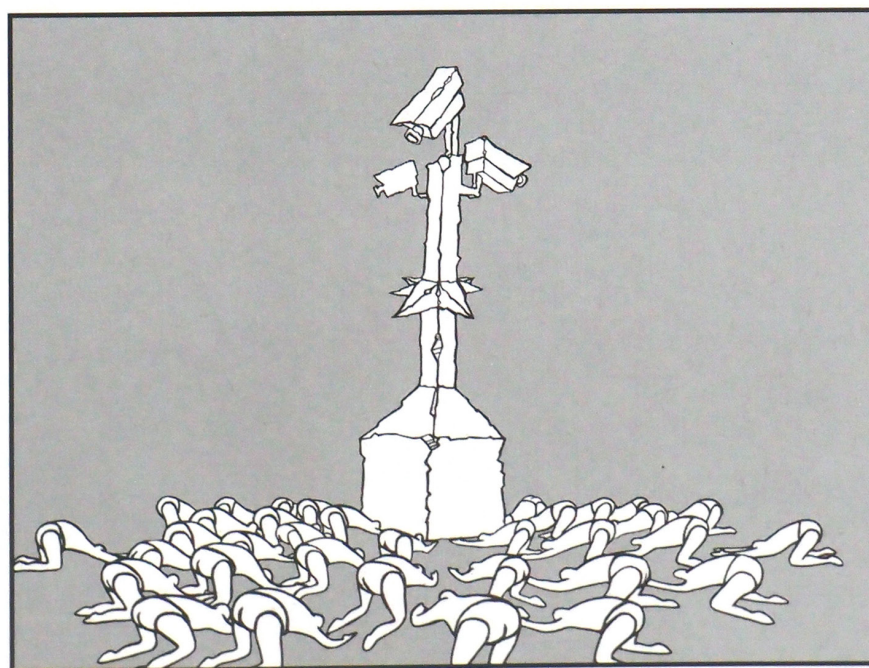
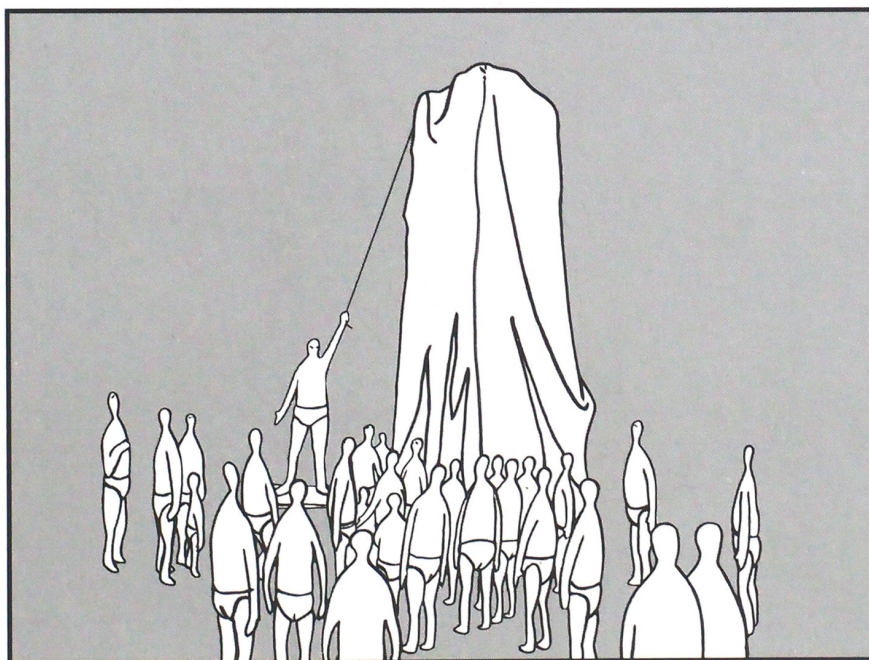
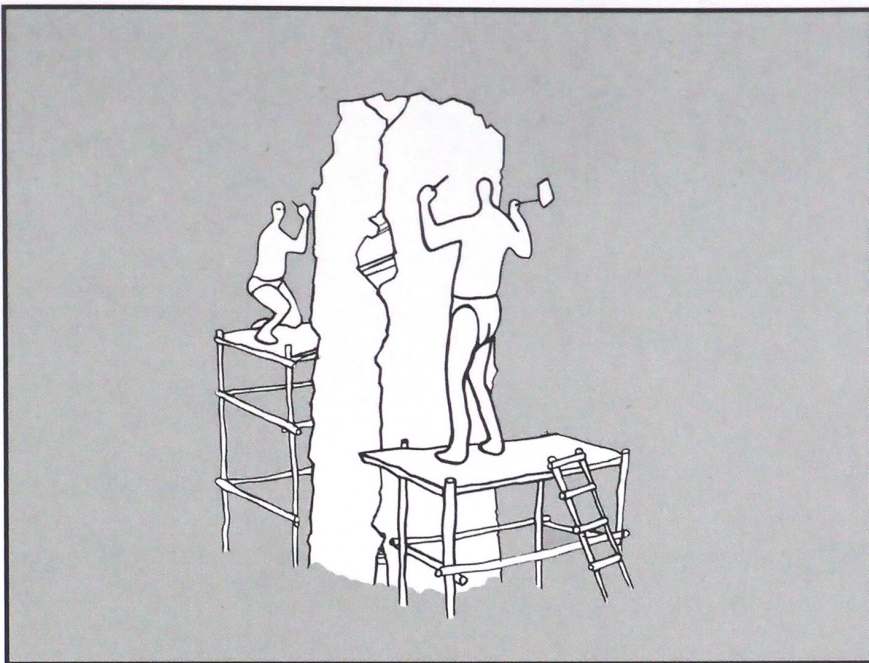
Olemme ystäväni kanssa istuutuneet metroaseman lattialle tarkoitukse-
namme levähtää hetki keskustellaksemme siitä mitä tekisimme seuraa-
vaksi. Käyttäytymisemme on rauhanomaista ja keskustelemme vaimeasti.
Pian tulee vartija ilmoittamaan meille että olisi ehkä parempi keskustella
jossain muualla. Koska emme halua aiheuttaa häiriötä, päätämme totella
vartijaa ja vaihtoehtoiksi meille jää a) etsiä metroasemalta penkki, jossa
istua tai b) maksaa istumisesta menemällä ravintolaan tai baariin.

Kumpikin vaihtoehtoista tuntuu naurettavalta. Täytyykö muutaman
minuutin istumisesta maksaa? Eivätkö julkiset tilat olekaan yleisesti kaik-
kien käytettävissä? Oma ymmärtämättömyyteni johti tarpeeseen pohtia
syitä käyttäytymissääntöjen noudattamiselle. Suhtaudun kriittisesti siihen
mitä kaupunkitilassa on luvallista tehdä ja mitä ei. Pyrin raottamaan sopi-
musten ja sääntöjen verhoa perehtyen filosofien: Johan Huizingan ja Alan
Wattsin ajatuksiin. Julkisen tilan käyttöä ja totutun rikkomista taiteen
keinoin avaan Jari Tammisen Häiriköt-teoksen kautta.

Helsinkiläinen kaupunkitila näyttäytyy tylsältä, sovinnaiselta ja konser-
vatiiviselta. Olen tyytymätön kaupunkitilan sääntöihin, kaipaen niihin
muutosta ja haluan rikkoa valloillaan olevan harmonian. Kommentoi-
malla tilan sääntöjä, pyrin herättämään muutkin ihmiset huomioimaan
ja kyseenalaistamaan totutun tilan. Saavuttaakseni tavoitteen, toteutan
tilateos-performanssin julkiseen tilaan. Toteutan 11 mustan ommellun
apinan lauman ja ripustan sen kävelyreitin varteen Suvilahteen. Miten
ohikulkijoiden käytös muuttuu kun he huomaavat apinalauman ottaneen
tilan haltuun? Miten ihmiset suhtautuvat uuteen tilanteeseen ja mitä
reaktioita saan aikaan? Tarkkailun suoritan aikavälillä 18.03.15–11.03.15.

1. Käyttäytymissäännöt

Kuva 1, 2: *Wall and Piece*- kirjan kuvitusta

1.1 Sopimukset

Johdannossa mainitun vartijan näkemys metroaseman lattioiden tarkoituksesta pohjaa Rikkinäisen ikkunan- teoriaa, jossa yhden ikkunan rikkoutuminen johtaa dominoefektin syntymiseen ja kohta ovat kaikki korttelin ikkunat rikki (Banksy 2006, 130). Yhteisillä sopimuksilla tilan käytöstä vältytään kaaokselta. Vaikka toista ihmistä ei voi koskaan täysin ymmärtää, pyrimme saavuttamaan kielen avulla jonkinlaisen konsensuksen. Kieli on vain sopimus, joka on tehty helpottaakseen yhteisön elämää, se ei tarkoita etteikö sopimusta olisi tehty rikottavaksi. Kieli on vaillinainen, vaikka näennäisesti puhuisimmekin samaa kieltä, kykymme ymmärtää sanojen merkityksiä on subjektiivinen ja käytämme samoja sanoja eri tarkoituksiin. Kuitenkin yhteiskunta, kulttuuri ja käyttäytymissäännöt rakentuvat yhteisten sopimusten ympärille. (Watts 2014, 41; Huizinga 1984, 59; Ridell, Kymäläinen & Nyysönen 2009, 91)

Kielen ja käyttäytymissääntöjen opettelu alkaa lapsuudessa. Ilmaistakseen nälkää ja unen tarvetta lapsi tarvitsee keinon saada vanhemmat ymmärtämään häntä. Kokeilemalla ja ihmettelemällä lapsi hakee yhdenmukaista kommunikointia. Lapselle ei ole muodostunut tietoa siitä miten asiat toimivat, vaan ymmärtääkseen jokaisen uuden esineen ja ilmiön, lapsi hakee vastauksia kyselemällä. Lapsi jatkaa avoimesti maailman kyseenalaistamista kunnes menee kouluun. Päästäkseen luokalta on kokeisiin vastattava oikein ja oikeita vastauksia on vain yksi, 1+1 on 2 eikä koskaan 3. Koululaitos muokkaa näin lapsen ajattelua, jolloin luovuus ja mielikuvitus tukahtuu. Näin opimme yhdenmukaistamaan ajattelun ja tarkkailemme ympäristöä opitusta näkökulmasta. (Watts 1997: 21–24.)

Metroasemien käyttötarkoitus on myös sopimus: metroasemat on varattu metron odottamiseen eli väliaikaiseen toimintaan. Metroasemien käyttäminen muuhun tarkoitukseen, esimerkiksi nukkumiseen tai lattialla istumiseen, koetaan

virheellisenä ajatusmallina. Mikäli emme käytä asemia niille varattuun toimintaan, meidät häädetään asemalta pois. Saamme olla rauhassa niin kauan kuin olemme asemalla suorittamassa sopimusten mukaista toimintaa eli metron odottamista. Välttääksemme vaikeuksia, opimme käyttämään metroasemaa sille varattuun funktioon, väliaikaiseen liikumiseen. Kun käytämme metroaseman lattiaa istumiseen, tiedämme käyttäytymisemme olevan epäsovinnaista.

1.2 Tila

Tila on kokemus, joka on sidoksissa aikaan ja paikkaan. Tilassa kaikki on aina liikkeessä ja matkalla johonkin, oli sitten kyseessä ohi ajava auto tai kivitalon seinien hidas muutos. Kivitalon seinän liikettä ei pysty välttämättä paljain silmin havaitsemaan, mutta jos vuosien päästä palaa samaan paikkaan voi huomata talon rappeutuneen. Aikaa ei voi pysäyttää eikä tilasta tehdä pysyvää. (Huizinga 1984, 39; Watts 2014, 39.)

Ihmisten, rakennusten ja esineiden liike luo tilaan jännitteitä ja muodostaa tilaan pelin (Kiasma, Jaukkuri & Vanhala 2008, 138.) Peleissä tähdätään onnistumiseen ja voittoon, jonka avulla voi saada mainetta ja kunniaa. Taistellessa voitosta pyrimme ohjaamaan ja kontrolloimaan tilaa, vaatien siltä muutosta. Tilan jatkuva muutos kuitenkin estää voiton saavuttamisen, lopullinen voitto on väliaikainen illuusio. Peliin kuuluva jännitys siis jatkuu loputtomiin ja epätietoisuus sen ratkaisusta ei pääty koskaan. Tavoittelemalla voittoa haluamme saavuttaa jotain mitä ei ole olemassa. Voittoon tähtäminen ei ole mielekäästä, vaan onnistuneen pelin tarkoitus on pitää hauskaa, koska loppujen lopuksi kyse on vain pelistä. Ymmärtämällä käyttäytymissääntöjen olevan pelejä, voi niiden kustannuksella leikkiä ja pitää hauskaa. Näkemällä julkisen tilan pelinä, pystyy muokkaamaan ja järjestelemään asioita mielensä mukaan. (Akay & Peter 2006, 176–177; Huizinga 1984, 19–22, 61–63; Watts 2014, 54.)

2. Kaupunkitila

2.1 Kaupunkitilan Pelaajat

Pelejä ei ole olemassa ilman pelaajia. Kaupunkitilan ollessa pelikenttä pelaajina toimivat tilaa käyttävät ihmiset. (Ridell ym. 2009, 9) Pelaajat voidaan jakaa neljään eri ryhmään: passaajat, tunnolliset, kapinalliset ja manipuloijat. Passaajat suhtautuvat peliin välinpitämättömästi, osallistumalla siihen juuri ollenkaan. Passaajat ovat ikuisella vaihtopenkillä, silloin tällöin huutelemassa ohjeita toisille pelaajille. Konkreettinen pelaaminen jää jäljelle jäävien ryhmien harteille. Tunnolliset puolestaan noudattavat kaupunkitilan sääntöjä kirjaimellisesti yrittäen pitää niistä kiinni. Kaupunkitilan sääntöjä ei tarvitse kyseenalaistaa kun ne tuntuvat toimivilta tai jos ei edes tiedosta pelaavansa. Ymmärtämättömyys kaupunkitilassa käytävästä pelistä, tai ylipäättään pelin olemassaolosta, johtaa erimielisyyksiin ja kiistoihin. Tunnolliset eivät salli kritiikkiä kaupunkitilan sääntöjä kohtaan ja muutoksen ehdottaminen tyrmätään. (Phelan 1996, 13.)

Kapinallisia ja manipuloijia yhdistää tyytymättömyys pelin sääntöihin. Jos pelin sääntöjä ei pidetä mielekkäinä, peli lopetetaan kesken tai sääntöjä pyritään muokkaamaan. Koska kaupunkitilan peliä ei noin vain voi lopettaa kesken, jää sääntöihin kyllästyneille ainoaksi vaihtoehdoksi sääntöjen muuttaminen. Kapinallisilla ja manipuloijilla on tavoitteena pelin muuttaminen nautinnollisemmaksi, mutta keinot saavuttaa tavoite, ovat erilaiset. Kapinalliset käyvät taistelua sääntöjä vastaan joko niitä rikkomalla tai näkyvästi kyseenalaistamalla. Kapinalliset osoittavat mieltään ottamalla tilan aggressiivisesti haltuun esimerkiksi hajottamalla paikkoja tai järjestämällä mielenosoituksia. Osoittamalla kaupunkitilan epäkohtia muille ihmisille, kapinalliset tavoittelevat sääntöjen muutosta. Uusien sääntöjen sopiminen ei kuitenkaan ole yksinkertaista, sillä kaupunkitilan peli on valtavan suuri. Kaupunkitilassa pelaa satoja tai jopa miljardeja ihmisiä, joten konsensusta uusista säännöistä on miltei mahdotonta saavuttaa. Lisäksi yhteiskunnassa vallitseva byrokratia vaikeuttaa tai jopa estää uusista säännöistä sopimista. Toisin kuin kapinalliset, manipuloijat tavoittelevat muutosta vaikuttamalla ihmisten mieliin esimerkiksi huijaamalla heitä karismaattisilla puheilla. Tällä tavoin manipuloijat voittavat ihmiset puolelleen ja vakuuttavat päätöksen syntyneen yhteisymmärryksestä. Manipulointi on helpoin, mutta samalla röyhkein tapa saavuttaa sääntöihin muutoksia.

2.2 Kaupunkitilan säännöt

Pääasiassa kaupunkitila on varattu arkiseen käyttöön. Johan Huizinga (1984, 14, 39) esittää arjen kuvaavan totista ja vakavaa toimintaa, joka ei sisällä leikkiä. Käyttäytyminen kaupunkitilassa tapahtuu hillitysti ja rauhanomaisesti, josta vain lapsilta ja juopuneilta sallitaan poikkeuksia. Jokaiseen paikkaan kaupunkiympäristössä kuuluvat omat pelisäännöt ja sopimukset sen käytöstä, vain harvoissa tiloissa on sallittua toimia vapautuneemmin (Ridell 2009; 8–9). Puistoissa on luvallista heitellä palloa, mutta heti kun astuu puiston ulkopuolelle, kävelytielle, kulkuväylät oletetaan pidettävän vapaana muille ohikulkijoille. Leikkimielisen käytöksen halutaan pysyvän puiston rajojen sisäpuolella. (Ridell 2009; 153–154.) Puiston sijaan jalkakäytävällä palloa heittävä osoittautuu kaupunkitilan sääntöjen rikkojaksi. Kuten jokaisessa pelissä myös kaupunkitilassa, mielivaltaisesti sääntöjä vastaan pelaava tuomitaan (Huizinga 1984; 21.) Pallon heittely jalkakäytävällä voi kerätä paheksuvia katseita ja huomautuksen siirtyä muualle tai se voi herättää hämmennystä ja hilpeyttä. Mutta mikäli kaupunkitilan sääntöjen vastaisella käytöksellä aiheuttaa vahinkoa, esimerkiksi luvattomia graffiteja tekemällä, kiinni jätäessä rangaistuksena voi olla sakot. Käytännössä kaikki yksityinen toiminta on kaupunkitilassa kiellettyä. Ei ole olemassa julkista tilaa, jota säännöt eivät rajoittaisi.

Sääntöjen rikkominen hajottaa illuusion kaupunkitilan pysyvyydestä, jolloin yhteinen sopimus tilan käytöstä hajoaa. Tilasta tulee yhtäkkiä elävä, arvaamaton ja pelottava. Esimerkiksi rakennusten ja siltojen paikallaan pysymiseen ollaan yleisesti niin totuttu, ettei niiden olemassaoloa kyseenalaisteta. Tilaan aletaan kiinnittää huomiota vasta kun jotakin uutta rakennetaan tai vanhaa puretaan pois. Yhtäkkisiin kaupunkitilan muutoksiin on vaikea varautua ja ne koetaan yksityisyyden ja yhteisten sääntöjen uhkana. Kokemus uhkasta johtuu epävarmasta tulevaisuudesta (Watts 2014, 44–45), yksikin poikkeus kaupunkitilan säännöistä luo mahdollisuuden seuraaville. Kykenemättömyys nähdä tulevaisuuden ja miten kaupunkitilan muutos käytännössä toimii, johtaa sen kokonaisvaltaiseen kieltämiseen. (Huizinga 1984, 9; Ridell ym. 2009, 8–9, 161; Watts 2014, 30–34)

3: Helsinkiläinen katutila

2.3 Kaupunkitilan valtapeli

Kurinalaista käytöstä vaaditaan kaikilta katutilassa, mutta kaupalliselle medialle on sallittu erityisiä vapauksia käyttää tilaa. Katutilan saavat haltuunsa ne, jotka ovat valmiita maksamaan käyttämästään tilasta. Erityisesti yritykset käyttävät häikäilemättömästi julkista tilaa hyväkseen mainostaessaan brändiään. Yritykset mainostavat saadakseen ihmiset kuluttamaan tuotteitaan tai palveluitaan. (Tamminen 2012, 26–29.) Mainokset vaikuttavat väistämättäkin välillisesti ajatusten kulkuun ja näin ollen mainostaminen koetaan hyödylliseksi tuotolle. Hampurilaismainoksen nähtyämme, emme välttämättä heti riennä ravintolaan ostamaan ateriaa, mutta muistamme mainoksen seuraavan kerran kun tunnemme nälkää. Alamme myös tahtomattakin alitajuisesti miettiä mahdollista näläntunnetta ja seuraavaa ruokailuhetkeä. Katutilan käyttämisestä mainostamiseen on muodostunut niin suuri itsestäänselvyys, että on vaikea edes tiedostaa kuinka paljon vaikutusvaltaa sen käytöllä on. (Kiasma 2009, 54–62.; Nummelin, Grambye, Hovi-Assad, Burkard, Kjøller, Ramstedt-Salonen & Ring 2012, 99–100.)

Kaupunkitila takaa niin hyvät mahdollisuudet tavoittaa ihmiset konkreettisesti, että kaupunkitilaa käytetään myös muun informaation jakamiseen eikä ainoastaan kaupallisiin tarkoituksiin. Poliittisena ja yhteiskunnallisena kommenttina median käyttämää valtaa vastaan on syntynyt kulttuurihäirintä. Samoin keinoin kuin kaupallinen media, kulttuurihäirintä toimii myös katutilassa käyttäen apunaan tilan rakenteita, ottamalla käyttöönsä esimerkiksi mainostauluja, rakennusten seiniä ja liikennevälineitä. Taiteen keinoin kulttuurihäirintä pyrkii osoittaa yhteiskunnallisia epäkohtia esimerkiksi ottamalla kantaa kaupallisen median rooliin katutilassa. Kulttuurihäirintä kritisoi avoimesti julkista tilaa kyseenalaistamalla kaupunkitilassa vallitsevia sääntöjä. Tarkoituksena ei ole löytää yksiselitteisiä ratkaisuja ongelmiin, vaan herättää ajatuksia ja keskustelua. Kulttuurihäirintä hakee vuoropuhelua arkisen tilan kanssa ja ohikulkijoiden kanssa. (Tamminen 2012; 26–29.) Kaupunkitaide, mukaan lukien performanssit, tilataide, graffitit ja installaatiot puhuttelevat kaikkia ohikulkijoita, eivät vain niitä, jotka päätyvät vapaaehtoisesti paikalle tutkimaan teoksia. (Ridell ym. 2009; 154.)

Kuva 4: *What are You Looking at?* Banksy

3. Performanssi

Kuva 5: Suvilahti

3.1 Ripustus

Turhautuminen kaupunkitilaa koskeviin sääntöihin johti tarpeeseen toteuttaa tilaa kommentoiva teos. Sen tarkoitus oli kritisoida julkisen tilan yksityistämistä ja kaupallisen median valtaa kaupunkitilassa. Siitä johtuen toteutin teoksen lupaa kysymättä. Halusin toimia ulkopuolisena, ilman että minusta tiedettäisiin ja että persoonani vaikuttaisi teoksen tulkintaan ja välittymiseen ulkopuolisille. Tavoitteena oli saada muutkin ihmiset huomioimaan tila, jossa he liikkuvat päivittäin ja kyseenalaistamaan siihen kuuluvat säännöt. Pyrkimyksenä oli toteuttaa teos, joka rikkoisi kaupunkitilan sääntöjä olematta vahingoksi kenellekään. Tilan haltuun ottaminen performanssin avulla mahdollisti tilaan vaikuttamisen ilman että näkyvää vahinkoa syntyi.

Ajatukseni siitä ettei arkisen kaupunkitilan tarvitse olla tylsä ja vakava, johti performanssin muodostumiseen 11 apinan ympärille. Apinoiden ollessa pulleita ja pehmeitä nukkeja, performanssi oli kytköksissä lasten leikkeihin ja lauma herätti huvittuneisuutta. Lauma rinnastettiin helposti ihmisjoukkoon, jolloin performanssi sai osakseen enemmän hyväksyntää kuin torjuntaa. Syvempi merkitys apinoista saattoi kuitenkin jäädä monelta huomaamatta. Oikeassa elinympäristössään apinat ovat omaa tai lauman etua tavoittelevia eläimiä, jotka hallitsevat reviiriään älykkyydellään ja karismallaan. Apinat saattavat yllättää ihmiset ryöstämällä käsilaukut, puhelimet ja lompakot. Performanssina apinalauma pystyi ottamaan tilan haltuun ilman että teko jäi puolitehen. Lauma on aina tehokkaampi kuin yksilö ja siten oli mahdollista saavuttaa teokselle suurempi yleisö. Kaikki ohikulkijat eivät tulleet katsoneeksi täysin samaan paikkaan, jos yksi apina jäi huomaamatta, laumaan pystyi silti kiinnittämään huomiota toisen tai kolmannen kohdalla.

Sijoittamalla apinalauman paikoilleen, aloitin näytöksen. Kirkkaassa päivänvalossa toimiessani kukaan ei tullut kysymään mitä olin tekemässä. Sain järjestellä apinat paikalleen kaikessa rauhassa –ripustus kuitenkin keräsi hämmentyneitä ja yllättyneitä katseita ohikulkijoilta. Luultavasti ohikulkijat ajattelivat minun olleen luvallisella asialla, koska ei ole oletettavaa toimia luvatta kun muut ovat näkemässä. Muutamat ihmiset pysähtyivät ihastelemaan laumaa ja kuvasivat sitä älypuhelimillaan, uutta juonen käännettä kummastellen. Ohikulkijat saattoivat ajatella lauman itsessään olevan koko teoksen idea, mutta myös ohikulkijat olivat tärkeä osa tutkimusta. Muodostui tarkkailuketju, jossa minä tarkkailin apinalauman avulla ohikulkijoiden reaktioita ja ohikulkijat tarkkailivat apinoiden avulla tilan muutosta ja samalla minua.

Kuva 6: Teoksen sijoitus

Kuva 7: Teos sijoituksen jälkeen

3.2 Sijoituspaikka ja teoksen tulkinta

Tarkastelemalla kaupunkitilaa pelikenttänä, muuttui se yhtäkkiä kiinnostavaksi. Arkinen katutila tarjosi lukemattoman määrän mahdollisuuksia toteuttaa performanssi, riippuen siitä mitä miellelyhtymiä teokselleni halusin. Teokset tulkitaan aina ympäristönsä kautta ja tulkinta muuttuu heti tilan vaihtuessa. Kokemukseen teoksesta ei vaikuta pelkästään miellelyhtymät apinalaumasta, vaan myös tila jossa performanssi toteutui. Ottamalla tila haltuun laumaa pidettiin tilan kannanottona.

Teoksen sijoittaminen katselukorkeuden yläpuolelle, mustaan putkeen, juontaa juurensa katutaiteilija Banksyn (2006, 42) ajatuksesta, että poliisit tule katsoneeksi katonrajoihin, mikä antaa työrauhan korkealla työskenteleville graffititaiteilijoille. Ihmiset kiinnostavat parhaiten huomiota siihen mikä on heidän silmiensä tasalla. Ohikulkijoilta vaati tarkkaavaisuutta tulla katsahaneeksi ylöspäin ja huomata lauman sijainti. Apinalauman sulautuminen taustaan ja roikkuminen korkeammalla kuin mihin katse normaalisti osuu, mahdollisti ohi kävelemisen mahdollisuuden.

Apinalauman tarkoituksena oli muodostaa jännitteitä tilaan ja herättää eri tulkintoja ohikulkijoissa. Se etten ripustanut apinoita täysin samaan paikkaan, muodosti lauman jäsenten välille sanatonta vuoropuhelua. Jättämällä osan apinoista lauman ulkopuolelle hämmensin lauman sisäisiä suhteita ja loin lisää jännitteitä lauman jäsenten välille, mikä lisäsi teoksen monitulkintaisuutta. (Ridell ym. 2009, 166.) Apinoiden liike, tippumiset pylvästä ja ohikulkijoiden halu liikuttaa laumaa, muutti tilan käyttöä ja loi jatkuvan vuoropuhelun lauman, tilan ja ohikulkijoiden välille.

Performanssin sijoittaminen Suvilahteen sai varmasti erilaisen vastaanoton kuin mitä teos olisi saanut esimerkiksi Eduskuntatalon portailla ollessa. Arkadianmäellä se olisi luultavasti tulkittu suorana poliittisena kannanottona, jossa apinat olisivat toimineet vertauskuvina poliitikoille ja teokseni olisi purettu pois samantien. Tavoitteena oli saada suorittaa ihmisten käyttäytymisen tutkimus useana päivänä rauhassa ja ilman sen suurempia ongelmia. Tavoitteena oli siis löytää paikka, jossa kaupunkitilan muutos saisi aikaan reagointia ja eikä performanssi aiheuttaisi välttämättä suurta kiistaa ympäristössään. Suvilahdessa performanssi sijoittui työmatkalaisten reitille ja ohikulkijoiden reaktiot olivat taatut. Suvilahti on urbaanin taiteen keskittymä, jossa järjestetään festareita, musiikkitapahtumia ja kirpputoreja. Se on tila, jossa ihmiset ovat herkempiä hyväksymään jatkuvat kaupunkitilan muutokset. Performanssin toteutuminen luvallisen graffitiseinän ja skeittiparkin vieressä takasi hyväksynnän epätavalliselle tapahtumalle.

3.3 Ensi reaktiot

Koska kaupunkitilaa rajoittaa ohikulkijan. Ohikulkija on apinalaumaa. Koska aivot ovat väkisin tilanteen viettämässä. Hämmennystä ohikulkijoiden aistit. Jotta tilanteesta rationaalinen selitys. Tarkoittaen vastauksia kysymyksiä tarkoituksella ja ajatus sen taustalla.

Löytäessään apinalauman tapahtunut itsestään. Se ei ole kukaan, saattoi ohikulkija näkemänsä. Ohikulkijat ja heidän toimintansa voivat olla esimerkiksi

- Onko apinoita jos (ohikulkija tähyile)
- Onko tämä jokin jotakin?
- Ottaako teos kantaa?
- Mitä jos teoksen puhelimella valokuvataan?
- Mikä on lauman vertauskuva ihmisistä toisistaan?
- Hienoa, juuri tätä ympäristöön
- Taas näitä, pilaava toimintaa (ohikulkija)
- Vai onko se näide

Etsiessään oikeaa vastausta ohikulkija yritti ratkaista lauman toiminnan tarkoituksena kaupunkitilassa ja kiinnittämään ympäristöön huomiota.

Kuva 8: Nainen ottamassa kuvaa

3.4 Tarkkailu

Seuraavat tarkkailukerrat Suvilahdessa suoritin epäsäännöllisesti, muutamina kertoina viikossa. Performanssin oli alusta asti tarkoitus ottaa huomioon tilan muuttuvuus ja jäädä ripustuksen jälkeen osaksi tilaa. Minulla ei ollut tarvetta omistaa teosta, vaan halusin tehdä siitä yhtä julkisen ja väliaikaisen kuin kaupunkitila on. Jättämällä lauman julkiseen tilaan ilman valvontaa, annoin teoksen yhteisomistukseen, eivätkä apinat enää kuuluneet omistukseeni. Suvilahdesta poistuessani minulla ei ollut tietoa siitä miten performanssi tulee etenemään ja mitä laumalle tulee tapahtumaan. Olin valmis ottamaan riskin siitä, että laumalle tapahtuu jotain poissaollessani. Mahdollisuus lauman jäsenten katoamiseen ja ryhmän hierarkian muuttumiseen syntyi heti, kun en ollut enää paikalla seuraamassa ja kontrolloimassa tapahtumia. Performanssin seuraavat liikkeet jäivät ohikulkijoiden varaan ja halutessaan kuka tahansa pystyi osallistumaan sen kulkuun. Epätietoisuus performanssin etenemisestä aiheutti jännitystä.

Jokaisella kerralla takaisin palatessani teos oli muuttunut. Aina joku lauman jäsenistä oli siirtynyt hieman eri paikkaan kuin missä apina oli ollut edellisellä kerralla. Apinoiden liikkuminen paikasta toiseen loi kuvan jatkuvasta kommunikoinnista tilan kanssa. Ohikulkijoiden subjektiiviset kokemukset performanssista johtivat konkreettisiin vuorovaikutukseen lauman kanssa. Lauma hajosi jo ensimmäisen yön jälkeen, kun joku ohikulkijoista oli ottanut yhden jäsenen mukaansa. Apinat herättivät ohikulkijoissa empaattisia tunteita ja lauma otettiin kollektiivisen suojelun alaiseksi. Ohikulkijat ottivat hoitaakseen apinoista huolehtimisen ja nosivat alas tippuneet lauman jäsenet takaisin pylväaseen. Laumaa ei koettu häiriöksi eikä teosta purettu pois eikä apinoita hajotettu kappaleiksi ja täytteitä revitty ulos. Lauman kohtelu johtui ihmisten yhteisymmärryksestä teoksen tarkoitukseen toimia viihdyttäjänä ja lauman kuuluvan yhteisomistukseen. Laumaa ei otettu vakavasti ja ihmiset ymmärsivät sen olevan jonkinlainen esitys, johon kuului eri säännöt kuin todellisena koettuun arkielämään. Kolmen ja puolen viikon tarkkailun jälkeen lauma sijaitsi edelleen Suvilahdessa, jäseniä oli tosin enää jäljellä vain yhdeksän.

Kuva 9: Viimeinen tarkkailukerta

4. Pohdinta

Arjen j
halu ei
avulla
ihmise
käyttäy
dattam
tamaan
saattaa
jos he
epävar
neita t
Kaupu
itseisar
toksest

Omista
vaikka
sen hu
tilan sä
sille m
yhteen
pikaise
hyväks
mään r

Tutkin
täytym
muodo
voinut
hakee
perform
hyväks
hohtor
olemas
katoav
miin. S
purkaa
täisi oh

ja kaupunkitilan muutos tapahtuu pienillä askelilla. Muutoksen
yksinään riitä saavuttamaan tavoitteita ja pelkän puhumisen
asioihin vaikuttaminen saattaa usein olla mitätöntä. Yleisesti
t ovat kyllästyneitä kuuntelemaan ohjeita siitä miten pitäisi
tytä ja hanakasti suostuvat edes harkitsemaan käskyjen nou-
mista. Konkreettisen esimerkin avulla ihmiset pystyvät muodos-
n oman näkemyksensä muutoksen toimivuudesta ja näin siitä
syntyä näkyvämpää vaikutusta. Ihmisten on helpompi seurata
tietävät mitä kohti ovat menossa, jos tulevaisuus ei näyttäydy
malta. Käyttäytymissäännöt kaupunkitilassa ovat syvään juurtu-
apoja ja muutoksen hyväksyntä vaatii kauan aikaa muodostua.
nkitilan muutoksen ollessa jatkuvaa, muutosta aletaan pitää tilan
vona ja se on tilalta vaadittu ominaisuus. Tavanomaisesta muu-
ta syntyy lopulta yleisesti hyväksytty sopimus.

amisen halu ja kiintymys teosta kohtaan olivat minulla suuret,
tarkoituksenani oli tehdä performanssista julkinen teos. Totaali-
onon idean toteutus pelotti minua, vaikka tavoittelin kaupunki-
äntöjen kyseenalaistamista. Minulla oli tarve saada hyväksyntä
itä olin tekemässä, hakea sosiaalista kontaktia ja kokea samalla
kuuluvuuden tunnetta. Ohikulkijoiden ottaessa vaikka vain
en katsekontaktin apinoihin tai kuvatessa teosta, koin saavani
yntää. Ohikulkijat tuntuivat ikään kuin sanattomasti viestitä-
minulle välittämisestä.

nuksen jälkeen suhtaudun kriittisesti kaupunkitilaan ja käyt-
issääntöihin tietäen niiden olevan vain sopimuksia, jotka ovat
stuneet helpottaakseen yhteisön elämää. On asioita jotka olisin
tehdä toisin, mutta se on kuin roikkuisi menneisyydessä. Jos
täydellisyyttä, ei osaa arvostaa prosessia. Saavutin tavoitteeni,
manssi loi uuden käyttötarkoituksen kaupunkitilaan ja lauma
yttiin osaksi ympäristöä. Suvilahdessa teos on menettänyt alku-
sa ja tilaa joka päivä käyttävät ohikulkijat ovat tottuneet lauman
saoloon. Lopullisesti performanssi päättyy, kun loput apinat
at tai viimeisenä sääolosuhteet ja aika kuluttaa sen näkymättö-
itä ennen laumaa voi edelleen uudelleen järjestellä tai sen voi
kokonaan ja uudelleen sijoittaa toiseen paikkaan, mikä herät-
hikulkijoiden aistit uudelleen.

Lähdeluettelo

Akay & Peter. 2006. The Barsky Brothers. Urban Recreations. Nørhaven Book, Denmark. s. 3, 176–177.

Banksy. 2006/2005. Wall and Piece. Century, The Random House Group Limited, United Kingdom. s. 42, 130.

Huizinga Johan. 1984/1938. Leikkivä ihminen. alkuperäinen teos Homo Ludens WSOY, Juva, s. 9–22, 39, 59–63.

Kiasma. 2008. Notkea katu: Yksin, yhdessä. Teoksessa Jaukkuri Maaretta, Vanhala Jari-Pekka (toim.) Nykyaikaisen taiteen museon julkaisuja. F.G. Lönnberg, Helsinki, s. 54–62, 138.

Nummelin, Esko. 2012 Street Art, the New Generation. Teoksessa Grambye Lars, Hovi-Assad Pia, Burkard Lene, Kjoller Birgitte, Ramstedt-Salonen Mirja, Ring Katrine (toim.) Porin taidemuseon julkaisuja 119, Kunsthallen Brandts, Denmark s. 99–100.

Phelan Peggy. 1996/1993. Unmarked, The Politics of Performance. Routledge, Oxon, s. 13.

Ridell Seija. 2009. Julkisen tilan poetiikkaa ja politiikkaa. Teoksessa Kymäläinen Päivi, Nyyssönen Timo (toim.) Tampereen Yliopistopaino Oy, Juvenes Print, Tampere, s. 8–9, 91, 153–166.

Tamminen Jari, Jylhä Kimmo & Hietanen Mirkka. 2013. Häiriköt [Kulttuurihäirinnän aakkoset], Voima Kustannus Oy, Into, Riika, Latvia s. 26–29

Watts Alan W. 1997/1957. Zen. alkuperäinen teos The Way of Zen, Otavan Kirjapaino, Keuruu s. 21–24.

Watts Alan W. 2014/1951 Epävarmuuden Viisaus. alkuperäinen teos The Wisdom of Insecurity Basam Books Oy, Helsinki s. 30–54.

Kuvalähteet

Kannen kuva, kuva 6 Taija Lammi 18.03.2015

Kuva 1, 2 Banksy. s. 86–87 2006. Wall and Piece. Century, The Random House Group Limited, United Kingdom

Kuva 4. Banksy. s. 88–89 What are you looking at? 2006. Wall and Piece. Century, The Random House Group Limited, United Kingdom